Tekoäly apuna raamatunkäännöstyössä

Raamattu kaikille kielille - Jakso 9

Päivi Peittola ja Mikko Tassia - Äänitteen kesto 10 min 6 s

Puhekieli on muokattu selkeäksi kirjakieleksi. Keskustelun sisältö ja rukoukset on säilytetty.

Tekoäly: uhka vai mahdollisuus?

Päivi Peittola: Tervetuloa kuuntelemaan Raamattu kaikille kielille -ohjelmaa. Minä olen Päivi Peittola, ja kanssani on Mikko Tassia Raamatunkäännöskonsultit ry:stä eli The Word for the World -järjestöstä.

Tänään puhumme tekoälystä. Tekoäly on tullut jäädäkseen. Onko se uhka vai mahdollisuus raamatunkäännöstyölle? Mitä mieltä sinä, Mikko, olet? Kumpi se on?

Mikko Tassia: Kaikkeen tekniikkaan ja uusiin asioihin liittyy varmasti sekä mahdollisuuksia että uhkia. Tällä hetkellä tekoäly näyttää enimmäkseen mahdollisuudelta, ja sitä se varmasti onkin. Mahdolliset uhat on kuitenkin otettava huomioon, jotta siitä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty tässä työssä.

Käännöstyön nopeuttaminen

Päivi Peittola: Jos lähdemme liikkeelle mahdollisuuksista, millaisia mahdollisuuksia näet tekoälyn hyödyntämisessä?

Mikko Tassia: Voimme tarkastella raamatunkäännöstyön historiaa runsaan kahdentuhannen vuoden ajalta, kreikankielisestä käännöksestä noin vuodelta 200 ennen Kristusta tähän päivään. Tällä hetkellä koko Raamattu on käännetty vajaalle 800 kielelle, mutta kieliä on kuitenkin suunnilleen yli 7 500.

Voimme miettiä, kuinka nopeasti työ on edennyt. Tekoäly nopeuttaa sitä huomattavasti. Erityisesti kielillä, joilla ei ole mitään kirjoitettua asua, tekoälyllä voidaan saada käännös aikaan hyvin nopeasti.

Päivi Peittola: Tekoälyä on siis jo käytetty raamatunkäännöstyössä. Tiedätkö, kuinka paljon sitä on käytetty?

Mikko Tassia: Ajallisesti sitä ei varmaankaan ole käytetty kovin pitkään. Tältä pohjalta on kuitenkin nyt aloitettu varmasti aika paljon hankkeita. Meidänkin järjestöllämme niitä on, mutta en muista tarkkaa määrää.

Perinteisiä, suoraan ihmisten kääntämiä käännöksiä on varmasti enemmän, mutta tekoälyä hyödyntäviä hankkeita tulee yhä enemmän.

Ihmisen, teknologian ja Pyhän Hengen osuus

Päivi Peittola: Millaisia uhkia näet tekoälyn käytössä?

Mikko Tassia: Emme tiedä tekoälystä kovin paljon. Kehittäjät tietysti tietävät, mutta hekin ovat puhuneet yleisellä tasolla tekoälyn ongelmista, jotka pitäisi ottaa huomioon.

Raamatunkäännöstyössä ihmisen osuus on olennainen. Meidät on luotu Jumalan kuvaksi. Kristittyinä ja Jumalan lapsina Jumala haluaa antaa meille lahjoja ja käyttää meitä työssään kansojen tavoittamiseksi. Hän käyttää ihmisiä myös raamatunkäännöstyössä.

Voimme pohtia, millaista Pyhän Hengen ja teknologian yhteistyö on. Antaako Pyhä Henki tekoälylle armolahjoja tai muuta vastaavaa? Raamatussa meille ei opeteta näin. Koneen tai tekniikan, ihmisen ja Jumalan osuus tässä työssä on pohtimisen arvoinen asia.

Päivi Peittola: Tekoäly olisi siis hyvä palvelija mutta huono isäntä.

Mikko Tassia: Niin yleensä on. Pitää miettiä, mikä on tärkeintä ja kuka työtä johtaa.

Päivi Peittola: Ihmistä tarvitaan siis edelleen. Vaikka tekoälyä käytettäisiin kääntämisessä, tarvitaan ihminen, joka tarkistaa käännöksen.

Mikko Tassia: Ilman muuta. Emme voi lähteä siitä, että kone kääntää kaiken ja asia jätetään siihen. Käännöstyössä on otettava huomioon paljon muutakin kuin pelkkä tekninen puoli.

Kääntäjien oma Raamatun tuntemus

Päivi Peittola: Näetkö muitakin uhkia kuin kysymyksen siitä, miten Pyhä Henki voi sitoutua työhön, jos käytetään pelkästään tekoälyä? Jos tekoäly on käytössä palvelijana, liittyykö siihen vielä jotakin, mitä olisi hyvä ottaa huomioon?

Mikko Tassia: Voimme ajatella esimerkiksi käännösryhmää ja sen syvällistä Raamattuun perehtymistä ja asioiden pohtimista. Ainakin tämän he menettävät: syvällisen Raamatun tuntemuksen inhimillisellä tasolla.

Raamatun tulkinta on väistämättä mukana kääntämisessä. Kuinka paljon tekoälyyn voidaan lyhyessä ajassa saada tietoa esimerkiksi Raamatun kulttuurista, maantieteestä, kielitieteestä, tekstien tulkinnasta ja monista muista asioista?

Joka tapauksessa tarvitaan niin sanottua jälkieditointia. Kääntäjien tai työryhmän osuus siirtyy silloin raakakäännöksen tarkistamiseen ja muokkaamiseen.

Valmis käännöspohja voi ohjata ajattelua

Päivi Peittola: Voiko tekoälyn tekemä pohja alkaa jollakin tavalla muokata kääntäjää ja sitä, mitä hän ajattelee tai miten hän näkee asiat? Antaako se ikään kuin esiymmärryksen?

Mikko Tassia: Muistan itse kääntäneeni jotakin Google-kääntäjällä. Minua pyydettiin kääntämään eräs teksti englannista vanhalle Raamatun heprealle. Osasin tietysti kääntää sen itsekin, mutta laitoin sen kääntäjään.

Oli vaikea päästä eroon siitä ajatuksesta ja mallista, jonka ohjelma antoi. Huomasin itsekin, että se muokkaa omaa ajattelua.

Jos annamme muutamalle ihmiselle tai ryhmälle tehtäväksi kääntää saman raamatuntekstin samalle kohdekielelle, he päätyvät todennäköisesti hyvin erilaisiin käännösvaihtoehtoihin, vaikka viesti on sama.

Tekoäly saattaa siis antaa esiymmärryksen ja muuttaa ajattelutapaa niin, ettei siitä pääse irti luovempaan näkökulmaan.

Tekoälyn käytön eettiset kysymykset

Päivi Peittola: Tällaisia riskejä tekoälyn käyttöön liittyy, mutta se myös auttaa meitä. Mitä eettisiä kysymyksiä sen käyttöön liittyy?

Mikko Tassia: Eettisiä kysymyksiä pohditaan yleisesti tekoälyn yhteydessä. Onko koneella esimerkiksi moraalia tai etiikkaa? Miten ne pystyttäisiin ohjelmoimaan siihen?

Kun puhumme käännöksistä, on kysyttävä myös, kenellä on vastuu käännöksestä. Nämä ovat eettisiä kysymyksiä, jotka pitäisi ottaa huomioon.

Rukousaiheina viisas käyttö ja kääntäjien koulutus

Päivi Peittola: Mitä voisimme rukoilla tekoälyn käytön puolesta?

Mikko Tassia: Voisimme rukoilla, että osaisimme käyttää tekoälyä mahdollisimman hyvin työn apuna. Käännösryhmien jäsenet tarvitsisivat koulutusta, jotta he pystyisivät muokkaamaan käännöstä hyvin ja välttämään mahdolliset sudenkuopat. Emme välttämättä edes tiedä niistä kaikista tällä hetkellä.

Rukous tekoälyn vastuullisen käytön puolesta

Päivi Peittola: Rukoillaan vielä tähän loppuun.

Herra, kiitämme siitä, että voit käyttää monia asioita valtakuntasi edistämiseksi. Myös tekoäly on tullut. Rukoilemme, Herra, että sitä käytettäisiin sinun tarkoittamallasi tavalla raamatunkäännöstyön edistämiseen.

Näet siihen liittyvät sudenkuopat. Pyydämme, Herra, että tekoäly voisi olla oikealla tavalla palvelijana. Anna sitä käyttäville ihmisille tarvittavaa koulutusta ja ymmärrystä siitä, miten tekoäly pysyy palvelijana ja miten sitä voidaan käyttää niin, että raamatunkäännöksestä tulee hyvä.

Kiitos, että voit antaa viisautta ja ymmärrystä sekä johdattaa tekoälyn opettamisessa ja kouluttamisessa, samoin kuin ihmisten kouluttamisessa.

Lopuksi

Päivi Peittola: Kiitos paljon, Mikko, että olit jälleen kertomassa raamatunkäännöstyöstä ja tällä kertaa tekoälyn käytöstä.

Jatkamme seuraavassa jaksossa vielä hieman tekoälyn äärellä, mutta puhumme enemmän tutkimuksen näkökulmasta. Kiitos sinulle, kuulija, kun olit mukana.